

КОНЦЕПЦІЯ ДЕВОЛЮЦІЇ В ІСТОРІЇ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

THE CONCEPT OF DEVOLUTION IN THE HISTORY OF GREAT BRITAIN

Самусьва К.В., студентка III курсу
міжнародно-правового факультету

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Стаття присвячена дослідженню особливого різновиду децентралізації у Великій Британії – деволуції. Розкрито поняття «децентралізація», її сутність та правову природу. Висвітлено визначення концепції деволуції в британській доктрині. Розглянуто види деволуційних процесів, які відбуваються у Великій Британії. Виділено основні передумови появи деволуції, причини, які сприяли виникненню та розвитку цього явища. Також значну увагу приділено позитивним наслідкам деволуції як у політичному, так і в соціально-економічному розвитку регіонів. Наведено думки науковців щодо змін, які відбулися у регіонах Великої Британії. Крім того, висвітлені статистичні дані, які вказують на те, що впровадження концепції є позитивним явищем у житті населення.

Проаналізовано бачення концепції деволуції центральним урядом, його ставлення до цього. Розглянуто основні мотиви, якими керувався центральний уряд під час передачі повноважень регіональним органам.

Досліджено особливості та специфічні риси деволуційних процесів у різних регіонах Великої Британії, а саме Шотландії, Уельсі, Північній Ірландії. Всі вони мають власний темп впровадження та розвитку деволуції, власні регіональні органи, які відповідають за виконання законодавчих та виконавчих повноважень. Крім того, проаналізовано численні законодавчі акти та проведені референдуми, присвячені наданню самостійності регіональним органам від початку розвитку концепції до сьогодні.

У статті досліджено ключові фактори, що вплинули на розвиток деволуції. Передусім аналізується вплив такого важливого явища, як Брекзїт, на деволуційні процеси, ставлення до нього населення Шотландії, Уельсу, Північної Ірландії, а також наслідки виходу Великої Британії з ЄС. Також аналізується сучасний стан регіонів, їх плани щодо подальшого розвитку деволуційних процесів. Розглянуто можливість отримання незалежності деяких регіонів Великої Британії, передусім Шотландії та Північної Ірландії, основні причини, які підштовхнули до проведення референдумів про незалежність.

Ключові слова: деволуція, адміністративна деволуція, місцеве самоврядування, Парламент Шотландії, Асамблея Уельсу, Парламент Північної Ірландії, референдум про незалежність, Брекзїт.

The article is devoted to the study of a special kind of decentralization in Great Britain – devolution. The concept of “decentralization”, its essence and legal nature are revealed. The definition of the concept of devolution in British doctrine is covered. The types of devolutionary processes that take place in Great Britain are considered. The main preconditions for the emergence of devolution, the reasons that contributed to the emergence and development of this phenomenon. Considerable attention is also paid to the positive consequences of the devolution in both the political and socio-economic development of the regions. The opinions of scientists on the changes that have taken place in the regions of Great Britain are given. In addition, statistics are highlighted, which indicate that the implementation of the concept is a positive phenomenon in the life of the population.

The vision of the concept of devolution by the central government, its relation to it is analyzed. The main motives of the central government in the transfer of powers to regional bodies are considered.

Specific features of devolution processes in different regions of Great Britain: Scotland, Wales, Northern Ireland have been studied. They all have their own pace of implementation and development of the devolution, their own regional bodies, which are responsible for the implementation of legislative and executive powers. In addition, numerous legislative acts were analyzed and referendums were held on granting independence to regional bodies from the beginning of the concept development to the present.

The article examines the key factors that influenced the development of devolution. First of all, the influence of such an important phenomenon as Brexit on the evolutionary processes, the attitude of the population of Scotland, Wales, Northern Ireland, and the consequences of Great Britain's withdrawal from the EU is analyzed. It also analyzes the current state of the regions, their plans for further development of devolutionary processes. The possibility of gaining the independence of some regions of Great Britain, especially Scotland and Northern Ireland, is considered, the main reasons that prompted the referendums on independence.

Key words: devolution, administrative devolution, home rule, Scottish Parliament, Welsh Parliament, Northern Ireland Assembly, Scottish independence referendum, Brexit.

Постановка проблеми. Нині у регіонах Великої Британії відбувається розвиток деволуції державної влади як різновиду децентралізації. Внаслідок цього виникає багато проблем, пов'язаних з обсягом переданих повноважень від центральної влади до регіональних органів.

Актуальність теми зумовлена тим, що перехід до децентралізованого управління є характерною ознакою для великої кількості як розвинених країн, так і країн, що розвиваються. Це стосується також України, процес децентралізації в якій розпочато у 2014 році з прийняттям Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (1 квітня 2014 року), Законів України «Про співробітництво територіальних громад» (17 червня 2014 року), «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (5 лютого 2015 року) та змін, внесених до Бюджетного і Податкового кодексів, щодо фінансової децентралізації. З урахуванням зарубіжної практики децентралізації, передусім деволуції у Великій Британії, можна визначити позитивні наслідки, до яких приводить децентралізація, та ймовірні труднощі, з якими може стикнутися Україна.

Метою статті є встановлення особливостей правових та організаційних механізмів деволуції як форми децентралізації у Великій Британії.

Виклад основного матеріалу. У сучасних вітчизняних і зарубіжних дослідженнях під децентралізацією розуміють такий спосіб визначення та розмежування завдань, функцій, відповідальності, за якого їх більшість передаються з рівня центральних органів на рівень нижчий і стають власними завданнями та повноваженнями органів нижчого рівня, представників громадянського суспільства й приватного сектору. Сутність децентралізації розкривається через її вплив на адміністративно-територіальній устрій держави, систему органів публічної адміністрації, розподіл між ними функцій, повноважень та фінансових ресурсів. Правова природа децентралізації полягає у визначенні її як раціонального способу організації публічної влади, особливого процесу публічного управління, ключового принципу демократичного режиму, сукупності правових та інституціональних механізмів владарювання, частини світових тенденцій розвитку суспільних відносин, філософії процедур управління

та алгоритму поведінки політичних акторів [1]. Деволюція є формою децентралізації в країнах, які належать до англосаксонської правової сім'ї.

У британській доктрині деволюція розглядається «як передача повноважень із прийняття рішень від центрального уряду до субнаціональних парламентів» або, як зазначає В. Богданор, «передача повноважень від вищого до нижчого політичного органу» [2, с. 279; 3, с. 10]. Явище відрізняється від федералізму тим, що передані повноваження можуть бути тимчасовими, отже, зрештою, все одно вирішуватися в центральному уряді, тому держава залишається де-юре унітарною. Будь-яке законодавство про створення делегованих парламентів або асамблей може бути скасовано центральним урядом так само, як і звичайний статут. Федеральні системи або федерації відрізняються тим, що автономія від держави гарантується конституцією [4, с. 135]. На цьому етапі слід зазначити, що в теоретичному аспекті передача повноважень може розглядатися як така, що відповідає британській політичній традиції, оскільки вона має на меті зберегти таку центральну особливість британської конституції, як парламентський суверенітет [5, с. 215].

Щоби зрозуміти причини деволюції, необхідно проаналізувати для початку етапи виникнення Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії. Велика Британія виникла шляхом укладення низки двосторонніх договорів. Так, у середині XVI століття до Англії увійшов Уельс. Пізніше, у 1706–1707 роках, між Шотландією та Англією був укладений Союз, після якого утворилося Сполучене Королівство Великої Британії. Остаточне формування держави відбулося після проголошення Акта про союз між Великою Британією та Ірландією у 1800 році, внаслідок якого північна частина Ірландії була включена до складу Великої Британії. Територіальні зміни сприяли утворенню нової сучасної держави, офіційною назвою якої є Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії. Звичайно, регіони мають різноманітні розбіжності між собою. Вони полягають у різних офіційних релігіях, численних правових системах, системах місцевого самоврядування, міністерської та відомчої відповідальності за різні території в межах Великої Британії. Все це викликає труднощі, асиметрію наявних механізмів управління, що привело до появи такої концепції, як деволюція [6, с. 1].

Концепція «деволюція» протягом довгого часу розглядалась на політичному порядку денному Великої Британії. Рух за неї розвивався поступово і так само поступово набирала прихильників. Британський дослідник М. Еванс стверджував, що «історично деволюція використовувалась як інструмент політики британських урядів для асиміляції вимог націоналістичних рухів у країнах, що прагнуть більшої автономії» [5, с. 223]. Отже, цілком очевидно, що з боку британського уряду деволюція була своєрідним запобіжним заходом, вимушеним політичним кроком, відповіддю на вимоги регіонів. Крім того, британський уряд бачив у деволюції можливість покласти частину відповідальності за вирішення соціальних проблем на регіональні органи. Британський експерт із проблем регіоналізму Б. Смоллі зазначав, що «органи місцевого самоврядування розташовані найближче до громадян. Ці органи відповідальні за реалізацію тих чи інших ініціатив після їхнього запровадження» [7, с. 1].

Дійсно, запровадження деволюції мало позитивний вплив на соціальне становище населення. Так, за останні роки знизився рівень бідності та покращилися показники зайнятості на всій території Великої Британії [7, с. 2]. Ці факти підтверджує праця Д. МакКормік та А. Херрок. Знавці виявили, що «розрив між регіонами із найкращими та найгіршими показниками зменшився на 12 показників із 16, включаючи всі заходи, спрямовані на боротьбу з безробіттям та допомогою малозабезпеченим сім'ям. Загалом

зменшилися соціальні та економічні відмінності між південною та північною частинами Великої Британії» [8, с. 9].

Деволюція набула багатьох форм у Шотландії, Уельсі та Ірландії (пізніше – Північна Ірландія) ще у XVIII столітті. Вже тоді вирізняли: адміністративну деволюцію, тобто практику передачі обов'язків центральним урядом територіальним управлінням; виконавчу, тобто практику передачі прерогативних повноважень уряду Великої Британії міністрам делегованих урядів; законодавчу, тобто практику передачі правотворчих повноважень Вестмінстера до інших законодавчих органів Великої Британії [9, с. 5]. Існування цих видів концепції відображало природу Великої Британії, яка, як стверджував професор Дж. Мітчелл, ніколи не була унітарною державою, а була «державою союзів» [10, с. 15].

Ірландія стала першим регіоном, який із 1870-х років під керівництвом Ч.С. Парнелла боровся за запровадження самоуправління [6, с. 2]. Історія деволюції у Північній Ірландії вражає кількістю законодавчих актів, спрямованих на впровадження самоврядування. Поштовхом до розгляду концепції стало прийняття у 1866 році законопроекту уряду Ірландії, широко відомого як Закон про перше самоврядування, розробленого лібералом прем'єр-міністром В. Гладстоном. Метою законопроекту стало створення делегованої асамблеї Ірландії, яка мала керувати в деяких сферах [6, с. 2]. Угода мала подвійне значення для британського уряду, оскільки пропонувалось не лише вирішення ірландської проблеми, але й впровадження процесу деволюції в інших регіонах [3, с. 109]. Проте цей законопроект був відхилений у Палаті громад, як і другий у 1893 році в Палаті лордів. Третій законопроект був запропонований у 1912 році прем'єр-міністром Г.Г. Асквітом на основі угоди з ірландською парламентською партією. Подальша ірландська війна за незалежність (1919–1922 роки) привела до того, що він так і не вступив в силу. Четвертий законопроект був введений в дію у 1920 році прем'єр-міністром Д.Л. Джорджем. Саме він розділив Ірландію на Північну і Південну. Парламент Північної Ірландії, створений відповідно до цього акта, був розпущений у 1972 році у зв'язку з дестабілізацією ситуації в Північній Ірландії після початку так званої смути наприкінці 60-х років XX століття [9, с. 17].

Установчі збори Північної Ірландії (1975–1976 роки) і друга Асамблея (1982–1986 роки) не увінчалися успіхом у відновленні децентралізації. За відсутності передачі повноважень і поділу влади Уряд Сполученого Королівства і Уряд Ірландії офіційно погодилися співпрацювати з питань безпеки, правосуддя й політичного прогресу в англо-ірландській угоді, яку було підписано 15 листопада 1985 року [11, с. 16]. Нарешті, у 1998 році була підписана Белфастська угода, згідно з якою створена нова Асамблея Північної Ірландії, яка проіснувала до 2002 року та була припинена через зрив мирного процесу [11, с. 17]. Згідно з Угодою Асамблея Північної Ірландії здійснювала повноцінні законодавчі та виконавчі повноваження щодо тих питань, які зараз перебувають у віданні шести департаментів урядів Північної Ірландії, з подальшою можливістю взяти на себе відповідальність за інші питання. Лише у 2007 році новоствореній Асамблеї були повністю передані виконавчі повноваження. Орган був розпущений у 2011 році у зв'язку з підготовкою до виборів нового складу четвертої Асамблеї. П'ята Асамблея була скликана в травні 2016 року та проіснувала лише один рік.

Асамблея та виконавча влада Північної Ірландії були відновлені 11 січня 2020 року, тобто більш, ніж через три роки після їх розпаду. Зібрання органу поклато край політичній кризі в Північній Ірландії. Колапс системи перш за все був пов'язаний із конфліктом між двома головними партіями регіону, а саме Демократичною юніоністською та «Шин Фейном». У 2017 році в Північній Ірландії виник конфлікт через ініціативу з фінансування переходу на аль-

тернативні джерела обігріву. Міністерка регіону А. Фостер, яка виступала ініціатором переходу на відновлювальну енергетику, відмовилася йти у відставку, внаслідок чого про відставку оголосив її заступник М. МакГінес із «Шин Фейну». Оскільки Кабінет Міністрів Північної Ірландії формується за принципом обов'язкового представництва, а «Шин Фейн» відмовився від призначення нового заступника першого міністра, Уряд перестав працювати [11, с. 30]. Варто зазначити, що Асамблея 2017 року офіційно не була призупинена, а її члени продовжували проводити цілий комплекс заходів в округах [11, с. 24].

Щодо Шотландії, то Міністерство по справах Шотландії, а саме представницький орган регіону, було утворено у 1885 році. Саме ця подія стала початком поступового впровадження деволюції [9, с. 6]. Шотландська асоціація місцевого самоврядування була сформована у 1886 році й стала «першим парламентським політичним шотландським національним рухом». Ця Асоціація сприяла створенню законодавчого органу Шотландії з повним контролем над усіма суто шотландськими питаннями та з виконавчим урядом, відповідальним перед нею і центральними органами влади [12, с. 116]. Впродовж наступного століття Асоціація та кілька інших організацій, рухів та політичних партій пропонували різні варіанти статусу Шотландії: від «Домініона» в межах Британської імперії до запровадження концепції деволюції через Шотландську Асамблею або парламент в Единбурзі. Королівська комісія з питань конституції, яка звітувала у 1973 році, рекомендувала безпосередньо обраній Шотландській Асамблеї займатися більшістю внутрішніх шотландських справ [9, с. 6].

Перший референдум про передачу влади був проведений у 1979 році згідно із Законом Шотландії 1978 року, проте він не увінчався успіхом. Отже, Шотландський закон 1978 року після голосування в парламенті був скасований. Після поразки прихильники деволюції, зокрема Кампанія Шотландської Асамблеї, продовжували боротьбу за передачу влади [9, с. 6]. Другий референдум про передачу влади відбувся у 1997 році. Передумовою цієї події стало розроблення у 1995 році лейбористською партією двох питань референдуму, пов'язаних з передачею Шотландському парламенту повноважень у фінансовій сфері. Через два роки лейбористська партія перемогла у генералітеті Великої Британії у 1997 році та прийняла Закон про референдум (Шотландія та Уельс). На відміну від Закону Шотландії 1978 року, він не включав поріг явки. У 1997 році 74% виборців проголосували за Шотландський парламент, в тому числі 63% погодилися з тим, що він повинен мати повноваження у фінансовій сфері [9, с. 6].

Таким чином, у 1998 році остаточно сформувався Закон Шотландії, зміни в який вносилися у 2012 та 2016 роках. У ньому містяться так звані загальні та конкретні застереження до дій парламенту. Так, парламент не має права на вирішення питань, пов'язаних із Конституцією, рестрацією та фінансуванням політичних партій, міжнародними відносинами, в тому числі з територіями за межами Великої Британії, ЄС, міжнародним розвитком та регулюванням міжнародної торгівлі. Конкретні застереження охоплюють окремі соціальні та економічні сфери, а саме фінансові та економічні питання, крім переданих повноважень у сфері податків, внутрішні справи, торгівлю та промисловість, енергетику, транспорт, соціальне забезпечення, регулювання професій та зайнятість [9, с. 7].

Велику роль у розвитку деволюції відіграла Шотландська національна партія, яка постійно відстоювала інтереси шотландського народу зі своїм потенціалом та ресурсами щодо набуття незалежності від центру [15]. Незалежність дала б Шотландії свободу як нації, свободу приймати власні рішення та вживати заходів, які сприяють зростанню економіки [16, с. 4]. Передусім у Маніфесті партії 2010 року зазначалися аргументи щодо надання Шотландії повної незалежності. Найголо-

внішим з них є те, що народ регіону є окремою нацією, яка може існувати самостійно. Крім того, лейбористська та консервативна партії пропонували різні підходи до розвитку регіону, що негативно відображалось на Шотландії [17, с. 18–20]. У 2014 році був проведений референдум за незалежність Шотландії, який закінчився поразкою. Однак велика кількість громадян, які проголосували за незалежність, підтвердила важливість цього питання на порядку денному, а також підвищила поступки центрального уряду щодо повноважень [17]. Так, прем'єр-міністр країни Д. Кемерон пообіцяв партії, що в разі, якщо регіон залишиться у складі Великої Британії, буде проведена подальша деволюція [18].

У 2016 році був проведений референдум у Великій Британії щодо можливого виходу країни з ЄС. Він докорінно змінив політичну ситуацію та став проблемою для регіонів Великої Британії, адже в них були абсолютно різні погляди на цю ситуацію. За вихід країни з ЄС проголосували 51,9%, а за збереження членства – 48,1% [19]. Отже, Брекзїт став додатковим і важливим фактором щодо проведення нового легітимного референдуму за незалежність Шотландії, оскільки населення регіону підтримувало політику ЄС. За даними 2017 року, 60% шотландців не були готовими до проведення другого референдуму про незалежність [20]. Однак 29 травня 2019 року Уряд Шотландії опублікував законопроект про процедуру проведення референдуму в Шотландії. Відповідно до нього, другий референдум про вихід Шотландії зі складу Великої Британії запланований до кінця 2021 року. Приводом до прийняття такого рішення стало підписання Договору про вихід з ЄС із 31 січня 2020 року [21].

Щодо Уельсу, то політичні вимоги до автономії вперше було сформульовано наприкінці XIX століття. У 1965 році був заснований відповідний відділ, а саме офіс Уельсу, який знаходився в Уайтхоллі та Кардіффі. Варто сказати про особливий характер деволюції в Уельсі. Так, Уельс, увійшовши до складу Великої Британії, фактично повністю втратив самостійність. За даними, наведеними науковцями, протягом усього XX століття кількість людей, які володіли рідною мовою, різко зменшувалась. Вже у 1981 році на ній говорив тільки 21% населення Уельсу, а до 1991 році – всього 18% [3, с. 153], тому саме етнокультурні особливості було покладено в основу уельського національного руху. Вимоги збереження національної мови стали найважливішим питанням деволюції в Уельсі. Крім того, в регіоні панували інші проблеми регіонального розвитку, такі як спад економічного розвитку, криза традиційних для регіону галузей промисловості, необхідність удосконалення системи адміністративного управління, боротьба за перерозподіл фінансових коштів.

Ще однією специфічною рисою деволюції в Уельсі протягом більшої частини XX століття було те, що Лейбористська партія Уельсу не так серйозно ставилась до ідеї делегування владних повноважень. Наслідком цього є невдача першого референдуму щодо деволюції в Уельсі у 1979 році [13, с. 57]. Лейбористський уряд доручив відповідному офісу Уельсу лише виконавчі повноваження, не наділяючи його жодними законодавчими. Другий референдум відбувся через довгий проміжок часу, а саме у 1997 році. Цій події передувало укладення таких документів, як “Shaping the Vision” (1995 рік) та “Preparing for a New Wales” (1996 рік). У червні 1996 року партія також взяла на себе зобов'язання провести попередній законодавчий референдум, а після загальних виборів 1997 року опублікувала Білу книгу «Голос за Уельс» [9, с. 12].

Референдум відбувся 18 вересня 1997 року, тобто через тиждень після голосування в Шотландії. У результаті за проголосували 50,3% виборців. Після референдуму був проголошений Акт 1998 року, згідно з яким Асамблея наділялась повноваженнями у сфері сільського господарства, рибальства й лісництва, культури, економічного

розвитку та промисловості, освіти та спорту, захисту довкілля, охорони здоров'я, житлової політики, місцевого самоврядування, соціальної політики, туризму, водопостачання і водних ресурсів, мови. Усі інші питання вирішувалися центральними органами. Повноваження передавалися у сферу відповідальності Асамблеї відповідно до урядового декрету, який у 1999 році ухвалив британський Парламент за спрощеною процедурою [14, с. 51–52].

Деволуція в Уельсі, на відміну від інших регіонів Великої Британії, мала незавершений характер, що в подальшому викликало необхідність прийняття центральними органами законів про поступове розширення повноважень Асамблеї. Створення у 2002 році формального уряду Асамблеї Уельсу на чолі з Першим міністром спричинило необхідність внесення істотних змін в Уельський Акт 1998 року. Для вироблення пропозицій у липні 2002 року була створена Комісія з питань повноважень і виборчої системи Національної Асамблеї Уельсу на чолі з лордом Р. Амманфордскім. Крім цього, передбачалося значно розширити повноваження Асамблеї та поступово передати їй законодавчі функції за прикладом шотландської моделі, однак з більшими обмеженнями [9, с. 13].

У червні 2005 року Уряд Т. Блера, слідуючи своїм передвиборчим зобов'язанням, представив у Парламенті Великої Британії Білу книгу «Реформування управління в Уельсі», в якій виклав своє бачення реформи Асамблеї. Однак викладені в Білій книзі пропозиції стали основою нового Акта про уряд Уельсу 2006 року. Згідно з цим Актом, законодавча влада Національної Асамблеї могла приймати лише вторинне законодавство, тобто інструкції. Таке положення повністю виключало законодавчу ініціативу органу, адже Асамблея лише доповнювала та уточнювала парламентські закони. Звісно, таке рішення не задовольняло ні представників Асамблеї, ні населення Уельсу, адже їхнє життя повністю залежало від центру, тому у 2011 році був проведений референдум. Короткий опис у виборчих бюлетенях проінформував виборців про те, що Національна асамблея Уельсу прийняла закони лише у 20 галузях та лише з деяких питань. Для прийняття закону з будь-якого іншого питання Асамблея мала просити згоду Парламенту Великої Британії. Щоб змінити цю систему, більшість валлійського електорату мала дати позитивну відповідь на питання «Чи хочете ви, щоб Асамблея зараз могла приймати закони з усіх питань, на які вона має повноваження?» [21, с. 194]. Так і сталося, 63,49% проголосували за, а 36,51% – проти. Референдум відіграв значну роль у розвитку деволуції в Уельсі, оскільки продемонстрував єдність жителів у підтримці деволуційних процесів та значний прогрес порівняно з 1997 роком.

Рівень громадської підтримки впровадження та розвитку деволуційної реформи став мірилом відчуття національної ідентичності у політичному вимірі [22, с. 12].

У 2017 році був прийнятий новий Закон Уельсу з поправками до Закону 2006 року. Найголовнішим положенням стало переведення Асамблеї до моделі децентралізації «зарезервованих повноважень» разом із запровадженням низки нових повноважень, пов'язаних з оподаткуванням, економічним розвитком. Перехід до цієї моделі означає, що Асамблея може вільно приймати законодавство з усіх питань, крім тих, право на прийняття яких має виключно Вестмінстер, таких як оборона, закордонні справи та правосуддя. Крім того, всі повноваження було вирішено розподілити на загальні та конкретні, як раніше було зроблено в Шотландії [9, с. 13]. Незважаючи на розширення автономії Уельсу, комітет Асамблеї з питань конституційних та законодавчих питань дійшов висновку, що Закон Уельсу 2017 року надмірно ускладнює деволуцію, а не спрощує. Він не перетворює Національну асамблею на сучасний законодавчий орган. Закон позбавляє жителів Уельсу можливості розвитку найкращих державних служб, а також прийняття скоординованих дій у багатьох важливих сферах політики, які б могли підвищити якість життя та процвітання валлійських громадян [23, с. 11]. Можемо зробити висновок, що цей Акт має неоднозначний характер, адже, з одного боку, повноваження були розширені, а з іншого боку, деякі питання у важливих сферах життя були повністю виключені із законодавчої ініціативи Асамблеї.

Висновки. Досвід Великої Британії дає змогу стверджувати, що реалізація децентралізації в Україні відкриває великі перспективи. Передусім це стосується забезпечення спроможності місцевого самоврядування самостійно вирішувати питання місцевого життя. Зокрема, з розвитком децентралізації роль громадян у процесі прийняття рішень щодо соціального та економічного життя зростає. Також вона може сприяти наданню високоякісних та доступних публічних послуг, становленню інститутів прямого народовладдя, узгодженню інтересів держави та територіальних громад.

Практика британської деволуції свідчить про те, що для того, щоб не зіткнулися з такими проблемами, як асиметричність, двосторонній характер угод між центром і регіоном, необхідно розробляти планову стратегію щодо децентралізації. Центральний уряд має враховувати інтереси та потреби населення регіонів, аби зберегти цілісність країни. Децентралізація здатна забезпечити демократизацію суспільних відносин, тому що вона передбачає не розділення, а створення можливостей для розвитку держави на основі пріоритету повноважень регіонів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закоморна К. Поняття децентралізації публічної влади у вітчизняній та зарубіжній доктрині. *The Journal of Eastern European Law*. 2019. № 60. С. 57–63.
2. Garnett M., Lynch P. *Exploring British Politics*. London. 2009. 592 p. URL: <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9780429030864/exploring-british-politics-mark-garnett-peter-dorey-philip-lynn>.
3. Bogdanor V. *Devolution in the United Kingdom* (Oxford: OUP). 1999. 342 p. URL: <https://archive.org/details/devolutioninunit0000bogd?vew=theater>.
4. Hall M. *Political Traditions and Scottish Devolution*. 2009. 322 p. URL: <https://etheses.bham.ac.uk/id/eprint/429/1/Hall09PhD.pdf>.
5. Evans M. *Constitution making and the Labour party*. London : Palgrave, 2003. 370 p. URL: <https://link.springer.com/book/10.1057/9780230502260>.
6. Blick A. *Devolution in the UK: Historical Perspective*, King's College. 2017. 9 p. URL: <https://www.local.gov.uk/sites/default/files/documents/devolution-uk-historical--827.pdf>.
7. McCormick J., Harrop A. *Devolution's impact on low-income people and places. Joseph Rowntree Foundation*. 2010. 20 p. URL: https://www.basw.co.uk/system/files/resources/basw_94702-7_0.pdf.
8. Palmer G. *The impact of devolution. Indicators of poverty and social exclusion*. 2010. 37 p. URL: <https://www.jrf.org.uk/sites/default/files/jrf/migrated/files/impact-of-devolution-long-term-care-poverty-exclusion.pdf>.
9. Torrance D. *Introduction to devolution in the UK. BRIEFING PAPER*. 2019. Number CBP 859. 49 p. URL: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-8599>.
10. Mitchell J. *Devolution in the UK*. Manchester : Manchester University Press, 2011. 272 p. URL: <https://muse.jhu.edu/book/67628>.
11. Torrance D. *Devolution in Northern Ireland, 1998–2020. BRIEFING PAPER*. 2020. Number CBP 8439. 44 p. URL: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-8439>.
12. Morton G. *The first Home Rule Movement in Scotland 1886–1918*. 2000. 122 p. URL: <https://discovery.dundee.ac.uk/en/publications/the-first-home-rule-movement-in-scotland-1886-to-1918>.

13. Jones B. Welsh Politics and Changing British and European Contexts. *British Regionalism and Devolution. The Challenges of State Reform and European Integration*. Routledge Press, 2004. 58 p. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1111/1467-856X.00119>.
14. Bulmer S., Burch M., Carter C., Hogwood P., Scott A. *British Devolution and European Policy Making. Transforming Britain into Multi-level Governance*. Palgrave MacMillan, 2002. 221 p. URL: <https://www.palgrave.com/gp/book/9781403900104>.
15. Heart of the Manifesto 2001. *Political Science Resources*. URL: <http://www.politicsresources.net/area/uk/e01/man/snpman01.pdf>.
16. Stewart K., Watt. M., Balfour M., Weir M. If Scotland matters to you make it matter. 2005. 24 p. URL: <https://www.yumpu.com/en/document/read/53569042/if-scotland-matters-to-you-make-it-matter-in-may>.
17. Scotland decides: SCOTLAND VOTES NO. *BBC News*. URL: <http://www.bbc.com/news/events/scotland-decides/results>.
18. Scottish independence: Cameron, Miliband and Clegg sign “No” vote pledge. *BBC News*. 2014. Sept. 16. URL: www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-29213418.
19. Hunt A., Wheeler B. Brexit: All you need to know about the UK leaving the EU. *BBC News*. 2018. URL: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887>.
20. Becket A. Sturgeon’s dreams of a second Scottish independence referendum shattered by new poll. *Business Insider UK*. 2017. URL: <https://www.google.com/amp/s/www.businessinsider.com/poll-majority-of-scottish-people-dont-want-second-independence-referendum-sturgeon-2017-6%3famp>.
21. Dorey P. *Policy Making in Britain*. London – New Delhi – Thousand Oaks – Singapore : SAGE, 2004. 308 p. URL: https://www.sagepub.com/sites/default/files/upm-binaries/61585_Dorey_Policy_Making_in_Britain.pdf.
22. Toszek. B. Political Dimension of Welsh Identity after Devolution: Factor or Fiction? *Polish Political Science Yearbook*. 2016. Vol. 45. P. 353–366. URL: <https://marszalek.com.pl/yearbook/docs/45/ppsy2016026.pdf>.
23. Féron H. The Good Friday Agreement in Northern Ireland: a model for regional democracy? 2005. 21 p. URL: <https://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/0ebe655a-8c68-42d7-94c5-67e37c3f75ce.pdf>.